

Rıza Oğuz Anter ile söyleşi

Nadir ELİBOL

1937 Muğla Milas doğumlu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi 1961 yılı İşletme-Maliye mezunu, 1964 yılı Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişliği. 1974 yılı İstanbul Gümrükleri Başmüdüğü, 1978 Bakanlık Müsteşar Yardımcısı, 1979 Bakanlık Müşavirliği, 1980 tekrar Bakanlık Müsteşar Yardımcısı, 1983 Bakanlık Müşaviri, 1984 emeklilik, 1985 yılından bugüne Gümrük Müşavirliği.

Toplumsal Saydamlık Derneği, Beşiktaş Futbol Kulübü ve muhtelif derneklere üyeliği bulunmaktadır.

Değerli Oğuz Anter Üstadım, Gümrük ve Tekele Bakanlığı Müfettişliği tercihi nasıl oldu? Siz isteğinizle mi bu mesleğe başladınız?

Rahmetli Babam Milas Güllük'te PTT Müdürü idi. Yükseköğretim sırasında PTT'den burs aldım, mezuniyetten hemen sonra askerliğimi tamamlayıp PTT Genel

Müdürlüğü'nde 1963'de memuriyete başladım. Kamu'da çalışmaya kararlı idim. Fakülte sıralarında dahi müfettiş olmayı hedeflemiştim. O yıllarda tüm Bakanlık ve kurumların müfettişlik sınavlarını takip ediyordum. 06.04.1964 yılında Gümrük ve Tekel Bakanlığı sınavına başvurduğum. TKB'na vekalet eden Müsteşar Yardımcısı Raif Yurdakul, müfettiş Mithat Ustalar ve müfettiş Turhan Atan sınav komisyonunda idi. Nahit Eruz, Erdem Özşahin, Özcan Aşçıoğlu, Ali Metin Yavuz, İbrahim Usta ve ben altı kişilik promosyon sınavı kazandık. Benim için büyük onurdu.

“Dönemin Bakanı Sn. Ahmet İhsan BİRİNCİ, Sendika Başkanı Ünal YALTIRIK, Rıza Oğuz ANTER, rahmetli Erkol BASA ve Ali Metin YAVUZ”

Sevgili Üstadım müfettişliğe adım attığınız ilk günü bize aktarır mısınız? Sizi en çok etkileyen ne oldu?

Üniversiteden yeni mezun genç ve idealist bir öğrenci ne hisseder? Teftiş Kurulu Başkanı önümüzde ilk çalınan kapı Bakanlık makamı, özel kalemde bekliyoruz, içeriden kapı açıldı, Bakan kapıda bizleri karşıladı, şaşkınsınız. Ancak kurulun önemsendiğini hissediyorum.

İkinci götürüldüğümüz yer Müsteşarlık Makamı, rahmetle ve saygıyla daima andığım Cavit Gürocak masasının yanında ayakta bizlerle tanışıyor, ikramda bulunuyor. Gümrükler Genel Müdürü Enver Yusuf Başkaya ve diğer üst düzey yöneticilerle tanıştırılıyor. Büyük, gerçekten büyük heyecan ve gurur duyuyorum.

Beni esas etkileyen ise, bir süre sonra bizlere dağıtılan yeşil deri kaplı müfettiş kimli-

ği oldu. Neden mi? Selahiyetname başlığının sonunda şöyle diyordu. “Oğuz Anter’e Devlet tarafından tam ve kat-i yetki verilmiştir” altında Bakan ve Başbakan’ın imzası vardı. Bugün hatırladığımda dahi aynı heyecanı yaşıyorum, gururlanıyorum.

Sevgili Üstadım Müfettiş Muavini oldunuz, Müfettişlik nasıl başladı, ilk turneyi hatırlıyor musunuz?

Evet! İzmir’de yaz teftişinde olan Ali Cantez Bey’in refakatine verildim. Bu benim için çok hoş bir başlangıç oldu. İzmir Atatürk Lisesi mezunuyum ya, İstanbul’dan sonra lise yıllarımın geçtiği İzmir’e yanılmıyordum sıcak bir ağustos ayında bana her zaman büyük gurur veren genç bir müfettiş muavini olarak tekrar gelmiştim. Yaklaşık bir ay sonra, diğer Müfettiş Muavini Mustafa Şevik arkadaşımızla birlikte İstanbul’a hareket etmemiz istendi. Bu seyahati gemi ile yapmaya karar verdik. O tarihlerde İs-

tanbul-Venedik seferlerini yapan Ege, İzmir-Marmara adlı yolcu gemilerimiz Venedik dönüşü İzmir’de uğrayıp, yolcu olarak İstanbul’a devam ediyordu. Ancak gümrük kontrolü ve gemideki aramalar, yurtdışından gelip dahili Kabotaja geçtiği ilk liman olarak İzmir’de yapılıyordu.

Gümrük muhafaza teşkilatımızın “tulüm ekibi” olarak adlandırılan memurları tarafından yapılan aramalarda; geminin sintine bölümünde, havalandırma bacalarında, kamaraların tavanlarında gizlenen bol miktarda viski, sigara, oyuncak, el radyosu v.s. gibi eşya ortaya çıkarılmış, sahipleri de bulunamayan bu ürünlere sahipsiz olarak el konulmuştu.

Gemi İzmir Körfezini terk ettikten kısa bir süre sonra Mustafa Şevik arkadaşımıza, kamarotlardan biri satılık viski bulunduğunu almak isteyip istemediğini sormuş, heyecanla bana geldi, ne yapmamız ve nasıl bir işlemde bulunmamız gerektiğini tartıştık ve sonuçta, alıcı gibi davranmaya, her zaman yanımızda

bulundurduğumuz daktilomuzu kullanarak tutanak düzenlemeye, gemi yetkilisini de haberdar etmeye karar verdik. Kamaranın kapısını açıp o kişiyi beklemeye başladık. Ancak dakikalar ve saatler geçtiği halde, gemiye binerken mesleğimiz konusunda diğer gemi personeli uyarılmış olmalı ki, gelen olmadığı gibi İstanbul’a gidinceye kadar o kişiyi görmek de mümkün olmadı.

Hatırladığınız ilginç bir olay var mı?

Olmaz mı? Bakanlık üst kademesi bugün gibi müfettiş kökenli abilerimizden oluşuyordu. Bakan ve tüm bürokratlar Teftiş

Kurulu’na, dolayısıyla müfettişlere ve onların görüşlerine çok önem verirdi. Zaman zaman müfettişlerle İstanbul’da Bakan, Müsteşar ve Genel Müdürlerin katılımıyla yılda bir veya iki defa toplantı yapılırdı. Müfettişlerin görüşleri sorulurdu, hatırlıyorum her türlü soruya genç veya tecrübeli her müfettiş özgürce cevap verir, önerilerde bulunurdu, hatta biraz kıdemliler eleştirilerini yaparlardı. Ben de yöneticiliğim süresince farklı fikirlere kapımı hep açık tuttum.

Müfettişlik mesleğinin bu vakur ve saygın konumu, bizleri daha etkin kılmaya yönlendirmiş ve örgütlü hareket etmenin yararlı olacağını düşündürmüştü. 1960 Anayasası’nın getirdiği özgürlük havası için de “Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri Sendikası”ni kurmuştuk. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Derneğinin kökleri buradan oluşmuştur. İlginç olay benim de genel sekreteri olduğum sendikada olmuştu. Müfettiş arkadaşlarımızın katılımıyla kurulan, Başkanlığını uzun süre sevgili üstadımız Ünal Yaltrık’ın yaptığı sendikamız Teftiş Kurulumuzun, genel olarak Bakanlığımızın sorunlarını, zaman zaman dönemin Bakanları ile bir araya gelerek tartışıyor, ayrıca “DENETİM” adı ile çıkardığımız aylık dergide üyelerimizin görüşlerini özgürce yayınlıyor, sendikal faaliyetlerimizi de aksaksız yürütüyorduk.

1960 yıllarının sonları idi; Maliye Bakanlığında, yeni bir Devlet Memurları Yasası taslağı hazırlanmakta olduğunu ve tasarıda “Maliye Müfettişleri” adı ile yeni ve ayrı bir sınıf oluşturulduğunu haber almıştık. Dönemin Maliye Bakanı Sn. Cihat Bilgehan ve Sn. Başbakan nezdinde, yazılı metinler-

“13-14 Mayıs 1976 Başmüdürlük toplantısı Bakan Orhan Öztrak, Müsteşar Cavit Gürocak, Gümrükler Genel Müdürü rahmetli Yılmaz İsmailoğlu, İstanbul Başmüdürlüğü Oğuz Anter, Mersin Başmüdürlüğü rahmetli Cemal Erbaş, İskenderun Başmüdürlüğü İhsan Erday, İzmir Başmüdürlüğü rahmetli Ali Metin Yavuz”

le, basın toplantılarıyla, bu oluşuma tepki gösterdik. Bu ad altında ayrımcılık yapılmayacağını, böyle bir sınıfın ancak “Denetim Elemanları” adı ile ihdas edilebileceğini ısrarla vurgulayarak gündeme taşıdık ve başarılı olduk.

Değerli Üstadım İdareye geçişiniz nasıl oldu? Siyasi olaylardan etkilendiniz mi?

1973 yılı Kasım ayında geçici görevle gittiğim İsviçre’den yeni dönmüştüm. CHP-MSP koalisyon hükümeti kurulmuş rahmetli Mahmut Türkmenoğlu Bakanımız olmuştu. Şair ve edebiyatçı kimliği ile tanınan Müsteşar Yardımcısı rahmetli Yahya Benekay, 1974 Temmuz ayı idi, bana “İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü olacaksınız, Bakan bey çağıracak, bilgin olsun” dedi. Hepsi bu kadardı, şaşkın ve heyecanlı idim. Müfettiş arkadaşların teşvik ve cesaretlendirmesi ile 10 yıllık müfettiş iken, teftiş

heyetinden ayrıldım, 07.10.1974 tarihinde İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü oldüm.

Dönem, ülkemizin sık sık değişen koalisyon hükümetleriyle yönetildiği, Dış ticaret Rejiminin pek çok kısıtlama ve yasaklar içerdiği, kota ve lisans sisteminin geçerli olduğu ve bu bağlamda ortaya çıkan sorunların çok sık yaşandığı bir dönemdi.

Sn. Bakanın katılımıyla 1976 yılında İstanbul’da toplantı düzenlenmişti. Sonra Bu toplantılar o dönemde sık sık değişen koalisyon hükümetlerine rağmen fevkalade disiplin ve hiyerarşi içinde olurdu.

Dört yıllık Başmüdürlüğüm döneminde hiçbir siyasetçiden herhangi bir baskı ve olumsuz davranış görmedim. Dönemin Bakanları, müfettiş kökenli idarecilere liyakatlı olduklarını düşünerek farklı davranırlardı.

Başmüdürlük görevine başladıktan yaklaşık 1,5 ay sonra C.H.P-M.S.P Koalisyon Hükümeti istifa etmiş, yeni kurulan hükümette de bağımsız Prof. Baran Tuncer Gümrük ve Tekel Bakanı olmuştur. Daha sonraki yıllarda da sırasıyla Güven Partili rahmetli Orhan Öztürk, C.H.P.li Mehmet Can, M.H.P. li Gün Sazak ve bağımsız Tuncay Mataracı, Başmüdürlük görevimde birlikte çalıştığım bakanlar olmuştur.

Tekel Genel Müdürlüğünün İstanbul'da olması dolayısıyla sık sık birlikte olduğum, bugün rahmet ve saygıyla andığım değişik siyasi partilere mensup bütün bakanlardan destek gördüğümü de özellikle belirtmek isterim.

Müsteşar Yardımcılığı görevine atanışım ile ilgili sürece gelince, 1978 yılı başlarında müsteşarlıkta da değişiklik olmuş rahmetli meslektaşlarımız Yılmaz İsmailoğlu ve Cemal Erbay'ın S.B.F dan sınıf arkadaşları olan Sn.Teoman Yayın "Müsteşar" olarak göreve başlamıştı. ÇAYKUR Genel Müdürlüğünden tanıdığım Sn.Yayın'ın talebi üzerine, 1978 yılı Nisan ayında ikinci idari görevim olan Müsteşar Yardımcılığı görevine de başlamış oldum.

İki ayrı dönemde sürdürdüğüm Müsteşar Yardımcılığı görevimin ilk dönemi azınlık hükümetinin kurulduğu Kasım 1979 tarihinde son buldu. Arkadaşlarımla birlikte Bakanlık Müşavirliğine atandım. Yaklaşık 10 ay sonra, 12 Eylül 1980 tarihinde kurulan Bülent Ulusu hükümetinde rahmetli Recai Baturalp Gümrük ve Tekel Bakanı oldu. Teftiş Kurulundan üstadımız Sn.Orhan Yüzbaşıoğlu'da Müsteşar olarak atanınca diğer arkadaşlarımla birlikte tek-

rar Müsteşar Yardımcılığı görevine başlamış oldum. O dönemde de pek çok anılatığım olan rahmetli Recai Baturalp ve Prof. Ali Bozer birlikte çalıştığım Bakanlarımdır.

Değerli Üstadım, sizce bürokrati özelliklerle Müfettiş; kökenli kariyer ve yeterlikle elde edilmiş bir meslek mensubu, siyaseten ilişki ve arayış içinde olmalı mı?

Siyaset ve siyasetçi ile Bürokrasi arasında elbette bir ilişki ve iletişim vardır. Ancak bu her alanda iç içe girmiş bir birlikteliğe dönüşmemelidir, dönüşemez de. Kamu yönetiminin tepe noktalarında görev alanlar, hepimiz, bir siyasi iktidar döneminde, ilgili bakanın ve başbakanının onayı ile atanıyoruz. İdarenin başı olan bakanların idari sorumluluğunun yanı sıra, siyasi kimliği ve sorumluluğu da söz konusudur. Bürokrasiyi oluşturan kamu görevlilerinin, tarafsızlıkları, görev ve sorumlulukları da ilgili yasalarda çok açık ve kesin hükümlerle belirtilmiştir. Bu nedenle, siyasetçi ile kamu görevlileri olan bürokratlar arasındaki ilişkilerde kesin bir çizgi ve sınır oluşturulmalıdır.

Sayın Bakanların siyasi kimliği nedeniyle, siyaset kurumundan gelen isteklerin, zaman zaman bürokrasi üzerinde baskı ve sorun oluşturduğu dönemler geçmişte de olmuştur, günümüzde de elbette olmaktadır. Bu bağlamda, müfettişlik görevim sırasında hiçbir baskı ve etkinin söz konusu olmadığını, ancak idari görevlerim sırasında da teknik konulardan ziyade personel atamalarındaki tercihler ve atamalar nedeniyle bu alanda siyaset kurumu ile sorunlar yaşandığını söyleyebilirim.

“Bakanımız Sn. Orhan Öztrak ve Sağlık Bakanı Sn. Vefa Tanır o zamanın en kıdemli Başmüfettişi rahmetli İhsan AKIN'a sağ tarafında yer veriyor”

Bununla ilgili bir küçük anıyı aktarmam gerekir.

Siyasi otoritenin kararlarıyla alınan ve yönetmelik hükümlerine de aykırılık içeren atama iddiaları nedeniyle bilindiği gibi dönemin Bakanı Yüce Divan'da yargılanmıştır. Burada bürokrasi ile siyaset arasındaki ilişkiler bakımından üzerinde durulması ve değerlendirilmesi gereken husus; meclis soruşturma komisyonu raporunda; “O Dönemin Gümrük ve Tekel Bakanlığı bürokrat kadrolarının, bürokrasiye örnek davranışlar sergilediği” ifadesini özellikle vurgulanmış olunmasıdır.

Değerli Oğuz Üstadım; Derneğimizin çalışmalarını, derneğimiz ve müfettiş meslektaşlarınız için söylemek istediğiniz bir

değerlendirmeniz var mı?

Tabii; öncelikle bugüne kadar elde edemediğimiz akademik değerde hakem dergi statüsüne dergimizin ulaşmasını takdir ediyorum. Derneğin, geçmişte olduğu gibi, müfettişlerin hak ve hukuklarına sahip çıkacağından hiç kuşku yok. Ayrıca üyesi olmaktan da büyük gurur duyuyorum.

Bir müfettiş, öncelikle mesleki yönden kendini iyi yetiştirmeli ve etik değerlere hep bağlı kalmalıdır. Hiç bir siyasi görüşün etkisiyle duygularını işine karıştırmamalı, hukuk, hukukun üstünlüğü müfettişlerin temel rehberi olmalıdır. Mesleki bakımından kendini iyi yetiştirmiş ve bu değerlere sahip bir müfettiş önce kendine daha sonra da mensup olduğu kuruma itibar ve saygınlık kazandırır. Hiç şüphesiz mü-

fettiş; “Adaletin Mülkün Temeli olduğu” özdeyişiyle ilişkisi olduğunu düşündüğüm görevini yaparken, Roma’lı ünlü düşünür SENECA’nın “Her iki tarafı dinlemeden karar veren, karar doğru olsa bile adaletsizlik etmiş olur” ve Yunanlı ünlü düşünür SOCRATES’in “Haksızlık yapmayı değil, haksızlığa uğramayı tercih ederim” sözleri ile yüzyıllar önce ifade ettikleri gibi adaletsizlikten ve haksızlık yapmaktan, Müfettiş özenle sakınmalıdır.

Oğuz Üstadım, tekrar 1964 yılına dönssek, ne yapardınız?

Yine müfettiş olarak kamuda görev almayı, zaman zaman yaşanan ve mücadele azmimizi kıran olaylara rağmen severek sürdürdüğüm Müfettişlik mesleğini yapmayı, ayrıca müfettişken başladığım, ancak turneler dolayısıyla yarım kalan doktora çalışmalarımı tamamlayarak bir akademik unvan kazanmayı çok arzularım.

Emeklilik sonrası neler yaptınız ve bugün ne yapmaktasınız?

Toplumsal Saydamlık Derneğinin de Yüksek Danışma Kurulu üyesiyim. Derneğin, kamu maliyesi ve harcamaların da, siyasi partilerin finansmanında saydamlığın sağlanması konusundaki faaliyetlerine destek ve katkı yapmaya çalışıyorum.

Sporla, Beşiktaş’la olan ilişkilerim de artarak devam ediyor. 33 yıldır Genel Kurul Üyesi olduğum BJK derneğinde 2002 yılında Disiplin Kuruluna seçildim ve bir süre kurulun başkanlığını yaptım. 2007 yılındaki seçimlerde Divan Kurulu üyeliğine seçildim ve daha sonra Divan Başkanlık Kuru-

lunda II.Başkan olarak görev aldım. Halen devam eden bu ilişkilerimden mutluluk duyduğumu belirtmeliyim.

Emeklilik dönemi diye adlandırılan gerçekte çalışarak geçirdiğim otuz yıla yaklaşan bu dönemde de, mesleki konulara ilişkin görüşlerimi, zaman zaman ulusal yayın organlarında yayınlama fırsatını buldum. Bunun yanı sıra değerli üstadımız Ünal Yaltrık’ın çabalarıyla otuz yıldır yayın hayatını sürdüren ve üç ayda bir yayınlanan MAYA dergisinde de mesleki ve güncel konularda yazmayı sürdürüyorum.

Genç müfettiş kardeşlerinize son bir sözünüz olacak mı?

Evet! Görev aldığım ve yetiştiğim dönemler itibariyle bugün de rahatlıkla söyleyebilirim ki; “Gümrük ve Tekel Bakanlığı Tefiş Kurulu” Bakanlığa bağlı tüm kurumları kapsayan çok iyi bir mesleki eğitim vermiş ve etik değerler aşılamıştır.Bu konuda emeği geçen ve aramızdan ayrılan meslek büyüklerimi rahmet ve saygıyla anıyorum. Geçmişte de, bugün de kurumun bir mensubu olarak anılmak benim için her zaman bir saygınlık ve övünç kaynağı olmuştur.

İstanbul’daki görevime yönelik aldığım belge ve plaketlerde sözü edilen bir başarı varsa, burada en büyük payın birlikte çalıştığım mesai arkadaşlarıma ve özellikle içinden yetişmekle ve mensubu olmakla her zaman gurur duyduğum Tefiş Kurulu’na ait olduğunu belirtmek isterim. Sevgili Üstadım, bu güzel ve anlamlı söyleşi için Derneğimiz yönetimi ve tüm meslektaşlarımız adına size teşekkür ediyor, sağlık ve huzur içinde bir yaşam temenni ediyoruz.